

Бахновська І. П.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права

Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: 0000-0002-9236-9424

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ЩОДО ВІДНОСИН В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

THEORETICAL AND LEGAL PRINCIPLES OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF CITIZENS IN PUBLIC ADMINISTRATION WITH REGARD TO RELATIONS IN THE SPHERE OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

У статті досліджуються теоретико-правові засади адміністративно-правового статусу громадян у системі публічного управління в контексті відносин у сфері охорони довкілля. Розкрито сутність поняття адміністративно-правового статусу громадян, визначено його структуру та основні елементи, зокрема права, обов'язки та гарантії їх реалізації у сфері екологічних правовідносин. Крім того, аналізуються екологічні права громадян, передбачені законодавством України, включаючи право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, доступ до екологічної інформації та участь у прийнятті управлінських рішень. Підкреслюється, що адміністративно-правовий статус громадянина визначається сукупністю його правосуб'єктності, адміністративно-правових засобів реалізації та захисту законних інтересів у сфері публічного управління.

Охарактеризовано особливості взаємодії громадян із суб'єктами публічного управління у сфері охорони довкілля, а також визначено проблемні аспекти реалізації адміністративно-правового статусу в умовах сучасних викликів, зокрема екологічних загроз та воєнного стану. Зазначається, що в умовах демократизації державного управління важливою є взаємна відповідальність держави та громадянина, що виявляється у балансі їхніх прав і обов'язків. Стаття розглядає вплив воєнного стану на зміну обсягу прав і свобод громадян та появу нових обов'язків. Наголошується на необхідності удосконалення механізмів реалізації адміністративних прав громадян, зокрема через впровадження цифрових інструментів взаємодії з публічною адміністрацією, розвиток інституту адміністративного оскарження та забезпечення реальної участі громадян у процесах прийняття управлінських рішень. Зроблено висновок, що адміністративно-правовий статус громадянина є динамічною правовою категорією, яка трансформується відповідно до змін у системі публічного управління та розвитку громадянського суспільства. Його вдосконалення є необхідною умовою забезпечення прав людини, підвищення ефективності державного управління й утвердження принципів правової держави в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, публічне управління, охорона довкілля, воєнний стан, Конституція України, реалізація правового статусу, права та обов'язки, захист прав.

The article examines the theoretical and legal foundations of the administrative and legal status of citizens in the public administration system in the context of relations in the field of environmental protection. The essence of the concept of the administrative and legal status of citizens is revealed, its structure and main elements are determined, in particular, rights, obligations and guarantees of their implementation in the field of environmental legal relations. In addition, the environmental rights of citizens provided for by the legislation of Ukraine are analyzed, including the right to an environment safe for life and health, access to environmental information and participation in making administrative decisions. It is emphasized that the administrative and legal status of a citizen is determined by the totality of his legal personality, administrative and legal means of implementing and protecting legitimate interests in the field of public administration.

The article describes the peculiarities of interaction between citizens and public administration entities in the field of environmental protection, and also identifies problematic aspects of the implementation of administrative and legal status in the context of modern challenges, in particular environmental threats and martial law. It is noted that in the context of democratization of public administration, the mutual responsibility of the state and the citizen is important, which is manifested in the balance of their rights and obligations. The article examines the impact of martial law on changing the scope of citizens' rights and freedoms and the emergence of new obligations. The article emphasizes the need to improve the mechanisms for implementing citizens' administrative rights, in particular through the introduction of digital tools for interaction with public administration, the development of the institution of administrative appeal, and ensuring the real participation of citizens in the processes of making administrative decisions.

It is concluded that the administrative and legal status of a citizen is a dynamic legal category that is transformed in accordance with changes in the system of public administration and the development of civil society. Its improvement is a necessary condition for ensuring human rights, increasing the efficiency of public administration and establishing the principles of the rule of law in Ukraine.

Key words: Administrative and legal status, public administration, environmental protection, martial law, Constitution of Ukraine, implementation of legal status, rights and obligations.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження адміністративно-правового статусу громадян у публічному управлінні зумовлена низкою важливих чинників, що відображають сучасні тенденції розвитку держави і суспільства в Україні. В умовах формування демократичної, соціальної та правової держави особливого значення набуває забезпечення ефективної взаємодії між громадянами та органами публічної влади. А сучасний розвиток суспільства супроводжується зростанням екологічних викликів, що обумовлює підвищення ролі держави та громадян у сфері охорони довкілля. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження адміністративно-правового статусу громадян як учасників публічно-управлінських відносин у сфері екології.

Забезпечення екологічних прав громадян є важливою складовою демократичної правової держави, а ефективність їх реалізації значною мірою залежить від чіткого нормативного закріплення та дієвих механізмів публічного управління. Адміністративно-правовий статус громадян є ключовим елементом цієї взаємодії, визначаючи їхні права, обов'язки та можливість впливу на процеси публічного управління, тому глибоке розуміння складових цього статусу, а також засобів його реалізації та захисту, є необхідним для побудови людиноцентричної системи державного управління.

Адміністративно-правовий статус громадянина в екологічному праві – це сукупність прав і обов'язків, що визначають його взаємодію з державою щодо охорони довкілля. Він включає право на безпечне довкілля, доступ до екологічної інформації, участь у громадських природоохоронних формуваннях, а також обов'язок дбайливо ставитися до природи та відшкодовувати завдану шкоду.

Все частіше трапляються випадки обмеження конституційних прав і свобод громадян в умовах воєнного стану, а покладання додаткових обов'язків та примусове залучення осіб до оборони країни – є критичним втручанням держави у права, в результаті чого виникає нагальна потреба у створенні ефективних механізмів захисту порушених екологічних прав в умовах воєнних реалій.

З огляду на глибокі соціально-політичні трансформації в сучасній Україні, виникає питання щодо адекватності чинного адміністративно-правового статусу для ефективного подолання нагальних проблем. Зокрема, такими викликами є корупція, політична нестабільність, економічні коливання та зовнішні загрози, які потребують оперативного й ретельного аналізу, що може зумовити необхідність переосмислення адміністративно-правового становища громадян.

Динамічний розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для комфортної та швидкої комунікації між державою та громадянами, проте виникають і нові виклики, пов'язані із забезпеченням прав громадян в онлайн-середовищі, захистом їх персональних даних та участю в електронному урядуванні. Саме тому, дослідження

адміністративно-правового статусу громадян в обов'язковому порядку, має враховувати ці сучасні тенденції та пропонувати шляхи адаптації існуючих правових механізмів до сучасного цифрового світу.

Не менш важливим є аналіз чинного законодавства та практики його застосування щодо наявності певних проблем та прогалин у регулюванні адміністративно-правового статусу громадян. Недостатня чіткість визначення окремих прав та обов'язків, неефективність існуючих засобів правового захисту, а також складнощі у реалізації окремих елементів статусу потребують наукового осмислення та розробки обґрунтованих пропозицій щодо шляхів їх удосконалення. Комплексний аналіз засобів адміністративно-правового статусу громадян у публічному управлінні є не лише теоретично важливим, але й має значне практичне значення для подальшого розвитку демократичних інститутів, підвищення ефективності державного управління та забезпечення прав і свобод людини в Україні. Саме тому, все вище зазначене обґрунтовує значущість та важливість даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові розвідки у сфері адміністративного права демонструють зростаючий інтерес до питання забезпечення ефективної реалізації адміністративно-правового статусу громадян у контексті публічного управління. Зокрема, праці таких науковців, як Х. М. Маркович, яка застосовує різні підходи для аналізу прав людини в умовах воєнного стану, зокрема звертає увагу саме на теоретико-правовий підхід, при цьому проаналізувавши Конституцію України, міжнародні нормативно-правові акти та законодавство в цілому [1, с. 95-99].

В. В. Борщевський, О. Б. Василиця та Є. Е. Матвеев акцентують увагу на необхідності удосконалення правових механізмів захисту прав та законних інтересів фізичних осіб у їхніх відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, зокрема в умовах воєнного стану. Автори зазначають, що вкрай важливим є поєднання стратегічного планування, а саме належна розробка плану розвитку та забезпечення відповідним бюджетом громадян. Окрему увагу приділено аналізу того, наскільки ефективно адміністративно-правові інструменти, такі як нагляд, контроль і примус, сприяють реалізації прав та законних інтересів громадян [2, с. 30-35].

Наукова праця В. І. Цимбалюка узагальнює практику діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розкриває їхні повноваження, права та обов'язки. Крім того, автор приділяє особливу увагу конкретним функціям та завданням, які покладаються на зазначені органи в контексті організації оборони держави та забезпечення захисту населення і територій. Ці функції та завдання визначають їхню ключову роль у системі національної безпеки та реагування на надзвичайні ситуації [3, с. 116-124].

О. П. Махмурова-Дишлюк аналізує адміністративно-правові норми, які регулюють діяльність

органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та вважає що переважає адміністративно-правий підхід Крім того досліджує ефективність різних адміністративно-правових інструментів, такі як нагляд, контроль, примус, що пов'язані з забезпеченням прав та законних інтересів громадян [4, с. 185-190].

Метою статті є аналіз теоретико-правових засад адміністративно-правового статусу громадян у сфері публічного управління щодо охорони довкілля, крізь призму умов воєнного стану та на шляху до зміцнення демократичного суспільства.

Постановка завдання. Розкриття сутності, змісту, особливостей реалізації прав та обов'язків громадян у їх взаємодії з органами державної влади, а також пошук дієвих механізмів забезпечення законності, верховенства права і підвищення рівня довіри суспільства до публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правовий статус громадян України – це визначальна правова категорія, яка окреслює їхнє становище та функціональність у системі адміністративно-правових відносин. Він є віддзеркаленням зв'язку між державою та громадянином, розкриваючи зміст і межі їхніх прав, свобод та обов'язків у галузі державного адміністрування. Конституційно-правовий статус слугує підґрунтям для адміністративно-правового статусу [5, с. 34]. Згідно зі ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [6]. Тобто держава повністю несе відповідальність за свої дії перед кожним громадянином, що є важливим елементом при становленні демократичної країни.

Повномасштабна військова агресія російської федерації, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, зумовила введення в Україні правового режиму воєнного стану. Саме це призвело до змін у засобах адміністративно-правового статусу громадян. В умовах загрози національній безпеці та збройній агресії, держава тимчасово обмежує конституційні права і свободи громадянина, тому це суттєво змінює можливості громадян у відносинах з органами влади та реалізації своїх прав і законних інтересів. Тому дослідження впливу воєнного стану у цій сфері є теж досить актуальним для розуміння особливостей функціонування держави в умовах війни, а також для забезпечення належного рівня захисту прав людини у цей період.

На думку науковців С. О. Кириченко, М. М. Лобко, В. М. Семененко воєнний стан - це особливий режим, який вводиться в країні чи її частинах. Він дає владі, війську та місцевому самоврядуванню спеціальні повноваження, яких немає в мирний час, і це потрібно для оборони. Автори підкреслюють, що введення воєнного стану - це не оголошення війни, а реакція на загрозу незалежності та цілісності країни, а також на збройну агресію. При цьому тимчасово обмежуються права та свободи громадян і організацій, але ці обмеження мають бути чітко визначені за часом [7, с. 10].

Р. О. Федоренко зазначає, що правовий режим передбачає особливі умови функціонування держави, спрямовані на забезпечення оборони країни, захист населення та відновлення територіальної цілісності та визначає основні зміни в діяльності органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану [8, с. 27-28].

Я. Павлович-Сенета та Ю. Лозинський зазначають про трансформацію, яку зазнає адміністративно-правова суб'єктність громадян внаслідок введення воєнного стану та оголошення загальної мобілізації. Автори зосередили увагу на зміну в правовому режимі держави, які впливають на обсяг прав, свобод громадян. Основою дослідження є ретельний аналіз нормативно-правових актів, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та актів пов'язаних з проведенням мобілізації. Один із аспектів який розглядається, це виникнення нових нормативно-правових обов'язків, покладених на громадян у зв'язку з особливим правовим режимом. Здебільшого це обов'язок військового обліку, надання транспортного засобу для потреб оборони, а також обов'язок спрямований на оборону держави та громадської безпеки в умовах воєнної загрози. Вони детально проаналізували зміст нових обов'язків, підстави їх виникнення та можливі наслідки за невиконання [9, с. 373-378].

Конституція України, як основний Закон держави, визначає основні засоби адміністративно-правового статусу громадян у сфері публічного управління, оскільки окремі її положення встановлюють ключові права та принципи, для визначення конкретних засобів їхньої реалізації. Стаття 38 Конституції України надає право брати участь в управлінні державними справами, в той час як право на звернення до органів державної влади чи посадових, службових осіб, яке вкрай важливе для формування демократичного суспільства регулює стаття 40 Конституції України. Право на оскарження рішень та дій органів влади, а також захист себе та інших від протиправних посягань передбачене статтею 55 Конституції України. Це може бути адміністративне оскарження до вищого органу або посадової особи, звернення до суду, або використання інших механізмів захисту, передбачених законодавством [6].

Ключовими ознаками адміністративно-правового статусу громадян є їхня:

- 1) нормативність, оскільки визначається системою правових норм, що встановлюють їхні права, обов'язки та відповідальність у сфері публічного управління;
- 2) публічність, адже регулює відносини з органами влади і відображає суспільний інтерес та належне функціонування державного управління;
- 3) гарантованість, оскільки держава бере на себе зобов'язання забезпечувати реалізацію та захист прав і свобод громадян у сфері адміністративного права.

Адміністративно-правовий статус громадян у сфері охорони довкілля має низку специфічних ознак:

1) публічно-правовий характер – взаємодія громадян із органами державної влади та місцевого самоврядування;

2) екологічна спрямованість – орієнтація на забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку;

3) поєднання прав і обов'язків – реалізація прав тісно пов'язана з виконанням обов'язків щодо охорони довкілля;

4) активна роль громадян – участь у громадських слуханнях, екологічному контролі, поданні петицій та звернень.

Особливістю є також те, що громадяни можуть виступати як індивідуально, так і через громадські об'єднання, що значно розширює можливості впливу на публічне управління.

Ефективна реалізація адміністративно-правового статусу громадян є важливим елементом правової держави, проте сучасні умови характеризуються проблемами, що ускладнюють реалізацію прав та обов'язків громадян у відносинах з органами влади. Виявлення та вирішення цих проблем є досить важливим для забезпечення належного рівня захисту прав та підвищення ефективності публічного управління.

Однією з серйозних проблем, яка залишається, – це корупція та зловживання владою. Саме це створює певну нерівність між громадянами та владою, а також у реалізації їхніх прав і обов'язків. Також порушення, які блокують ефективність публічного управління, – це прояви поведінки певних осіб, спрямовані на отримання односторонньої вигоди. Наприклад: ухилення від оподаткування, заволодіння гуманітарною допомогою для своїх цілей, незаконний розподіл земельних ресурсів. Вирішення цих проблем, це посилення боротьби з корупцією, забезпечення прозорості діяльності влади та впровадження антикорупційних механізмів. Ще однією проблемою є нечіткий розподіл функцій між органами державної влади, місцевого самоврядування та інститутами громадського суспільства у різних сферах. Застаріла система військового обліку, яка неналежним чином не залучає органи місцевого самоврядування та громадськості, теж є певною проблемою [2, с. 30-35].

Адміністративно-правовий статус громадян України є багатограним і включає в себе ряд елементів, які регулюють їхні відносини з державою. Насамперед, це права та свободи, гарантовані Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, охоплюючи широкий спектр від особистих до соціально-економічних прав. Водночас, не менш важливим елементом є, виконання обов'язків громадян перед державою та суспільством, які включають в себе дотримання законів, сплату податків та інше. Адміністративна відповідальність є наступним елементом, яка настає за порушення законодавства в певних сферах життєдіяльності. Даний елемент регулює Кодекс України про адміністративні правопорушення, де чітко передбачено відповідальність за те чи інше недотримання норми права. Для захисту від можливих зловживань з боку державних органів існують

механізми захисту прав, такі як звернення до суду, контролюючих органів та правозахисних організацій.

Невід'ємною складовою адміністративно-правового статусу є наявність офіційних документів, що ідентифікують особу, серед яких чільне місце займає паспорт громадянина України, який є ключем до реалізації багатьох прав та виконання обов'язків. Такі документи, як паспорт громадянина України, довідка про реєстрацію місця проживання в першу чергу слугують підтвердженням громадянства та надають можливість вступати у правові відносини з державою та іншими суб'єктами.

Зважаючи на вищезазначене, розуміння адміністративно-правового статусу громадян є складним і багатограним, адже воно відображає зв'язок між людиною та суспільством у правовому полі, визначаючи місце та роль особистості як соціальної істоти в суспільній організації. Правовий статус людини за своєю суттю повинен включати первинний правовий статус громадянина як члена суспільства, змістом якого є гарантування як права на індивідуалізацію (наприклад, право на проживання, вибір зовнішності, імені та статі), що забезпечують формування особистості, так і права на індивідуальність (наприклад, право на недоторканність приватного життя, честь і гідність, власні переконання), що оберігають її унікальні риси в суспільстві [11, с. 54].

Основними засобами реалізації адміністративно-правового статусу громадян у публічному управлінні є інструменти, за допомогою яких громадяни можуть здійснювати свої права та обов'язки, у відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування. Такими засобами виступають: 1) адміністративна медіація; 2) адміністративне оскарження; 3) притягнення винних посадових осіб публічної адміністрації до спеціальної дисциплінарної відповідальності; 4) відшкодування шкоди, завданої незаконними діями (бездіяльністю) суб'єктів публічної адміністрації; 5) засоби самозахисту – легальні засоби протесту [12, с. 64].

Для підвищення ефективності реалізації адміністративно-правового статусу громадян доцільно: Удосконалити законодавство у сфері доступу до екологічної інформації, підвищувати рівень екологічної та правової культури населення, спрощувати адміністративні процедури взаємодії громадян із органами влади, посилити відповідальність за порушення екологічних прав громадян.

На сьогоднішній день ефективна реалізація адміністративно-правового статусу громадян є запорукою демократичного розвитку суспільства та забезпечення законності основоположних прав, обов'язків та інтересів громадян.

В. В. Борщевський, О. Б. Василиця, С. Е. Матвеев досліджували проблеми публічного управління в Україні в умовах воєнного стану, та виокремили свої аспекти для подолання проблем які були вище зазначені. Автори наголошують про необхідність формування нової системи стратегічного управління розвитком держави та її регіонів з урахуванням потреб

воєнного часу, використовуючи соціальні, фінансові чи ринкові механізми. Також вони зазначили що є ще важливим поєднання стратегічного планування, а саме розробка планів розвитку та забезпечення належним бюджетом [2, с. 30-35]. Тому такий план вимагає об'єднання зусиль усіх суб'єктів публічного управління для результативного виконання мети.

Введення воєнного стану в Україні внаслідок повномасштабної агресії російської федерації призвело до тимчасового, але суттєвого обмеження конституційних прав і свобод громадян.

Адміністративно-правовий статус громадян України виступає важливою складовою взаємодії особи з державою в умовах демократичного розвитку. Він охоплює комплекс прав, обов'язків, гарантій та засобів їх реалізації й захисту, що формуються на основі конституційних положень та адміністративного законодавства. Зміни, спричинені введенням воєнного стану, продемонстрували гнучкість цієї конструкції, проте й виявили низку проблемних аспектів: правові колізії, неефективність окремих механізмів захисту, зниження довіри до органів публічної влади.

Висновки. Узагальнюючи, можна стверджувати, що засоби адміністративно-правового статусу громадян являють собою складну та різнобічну юридичну конструкцію, яка фіксує їхнє правове становище у сфері взаємодії з органами публічної влади. Даний адміністративно-правовий статус, що впливає з конституційних норм та засад, має на меті гарантувати

реалізацію та охорону прав, свобод і законних інтересів особи у її відносинах з державою. Його визначальними рисами є нормативність, публічність, гарантованість і поширеність на всіх громадян. Разом із тим, необхідно вдосконалити нормативну базу з урахуванням цифровізація публічного управління, посилити механізми громадського контролю та забезпечити ефективне функціонування інститутів захисту прав.

Таким чином, адміністративно-правовий статус громадян у сфері охорони довкілля є важливим інструментом забезпечення екологічної безпеки та реалізації прав людини. Його ефективність залежить від належного нормативного регулювання, функціонування механізмів публічного управління та активної участі громадян.

У сучасних умовах особливого значення набуває вдосконалення адміністративно-правових механізмів реалізації екологічних прав, що сприятиме розвитку демократичного суспільства та забезпеченню сталого розвитку держави.

Ефективне функціонування адміністративно-правового статусу громадян є не лише юридичною категорією, але й практичною умовою побудови соціально орієнтованої, правової та демократичної держави. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення правових механізмів у контексті викликів сучасності, зокрема – воєнного стану, діджиталізації та реформування державного управління.

Список використаних джерел:

1. Маркович Х. Права і свободи людини в умовах воєнного стану: фокус пріоритетів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. №4. С. 95-99.
2. Борщевський В., Василюк О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. 2022. № 2. С. 30-35.
3. Цимбалюк В. І. Діяльність місцевих органів виконавчої влади в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник: конституційне та адміністративне право*. 2023. Т. 2, № 67. С. 116-124.
4. Махмурова-Дишлюк О. П. Адміністративно-правовий режим воєнного стану як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни. *Київський часопис права*. 2024. №1. С. 185-190.
5. Масалітін В. В. Сутність та ознаки адміністративно-правового статусу громадян України. *Держава та регіони*. 2024. № 2 (84). С. 33-37.
6. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 27.04.2025).
7. Кириченко С. О., Лобко М. М., Семенов В. М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. *Наука і оборона*. 2019. № 2. С. 9-16.
8. Федоренко Р. О. Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність органів публічного адміністрування в Україні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасників VII всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 лист. 2023 р.). Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2023. 227 с.
9. Павлович-Сенета Я. П., Лозинський Ю. Р. Вплив правового режиму воєнного стану на правовий статус суб'єктів адміністративного права. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. С. 373-378.
10. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI : станом на 8 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 27.04.2025).
11. Масалітін В. В. Характеристика елементів адміністративно-правового статусу громадян України. *Право та державне управління*. 2023. № 2. С. 50-55.
12. Мельниченко Б. Адміністративно-правові засоби захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб у сфері публічного управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 2 (34). С. 64-69.

Дата першого надходження статті до видання: 15.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: